

บทที่ 1
บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การ์ตูนถูกพิจารณาว่าเป็นการสื่อสารอย่างหนึ่งที่เข้าถึงผู้รับสารได้อย่างรวดเร็วและง่ายต่อการเข้าใจ ตลอดจนพิจารณาว่าการตูนเป็นสื่อสารมวลชนประเภทหนึ่งที่ประชาชนทั่วโลกเปิดรับสื่อการ์ตูน จากสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ อาทิเช่น โทรทัศน์ ภาพยนตร์ หนังสือพิมพ์ และนิตยสาร การ์ตูนจึงนำเสนอออกมาในรูปของความบันเทิงและให้การผ่อนคลายเป็นส่วนใหญ่ ด้วยเหตุนี้เองการ์ตูนจึงได้รับความนิยอย่างกว้างขวาง แต่การ์ตูนในปัจจุบันมิได้เฉพาะให้ความบันเทิงเพียงอย่างเดียว ผู้ที่เป็นนักการสื่อสารได้ปรับเปลี่ยนกลวิธีสอดใส่เนื้อหาด้านความรู้และการรณรงค์ ยังเป็นการเพิ่มความน่าสนใจและได้รับประโยชน์สูงสุดในการนำการ์ตูนไปใช้ในกระบวนการสื่อสาร

ในหนังสือ Communication and Language (1965 : 100-101) (อ้างจาก สุตกรัก จรรยา วงศ์, 2532 : 3) ได้กล่าวถึงภาพการ์ตูนไว้ว่า

“การ์ตูนสมัยใหม่ที่มีความน่าสนใจอย่างยิ่ง เนื่องจากการที่สารสนเทศเป็นจำนวนมากจะสามารถพบได้ในภาพเขียนอย่างง่าย ๆ เพียงภาพเดียว การ์ตูนจึงนับได้ว่าเป็นรหัส (code) ที่ประหยัดที่สุด ที่ศิลปินคิดค้นขึ้นมาได้ โดยการที่นำเสนอเป็นภาพคนหรือสัตว์ ในลักษณะเพียงการบอกใบ้ให้อย่างคร่าว ๆ โดยผู้เขียนการ์ตูน ส่วนผู้ดูจะเป็นฝ่ายเพิ่มเติมรายละเอียดด้วยจินตนาการของเขาเองลงไปซึ่งแท้ที่จริงแล้วผู้ดูการ์ตูนก็จะมีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสารนี้ได้มากกว่าที่ศิลปินคิดไปใด ๆ เสียอีก”

การศึกษากระบวนการสื่อความหมายโดยใช้การ์ตูนจึงให้ความสำคัญกับตัวเนื้อหา ความรู้เกี่ยวกับสัญลักษณ์ในหลายแง่มุมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ โดยเฉพาะในประเด็นของ ระบบการสื่อสาร ซึ่งประกอบด้วย สื่อที่ใช้ สัญลักษณ์ รหัส ผู้ส่งสารและผู้รับสาร ทำให้เห็นถึงความสำคัญของการตีความสัญลักษณ์ (ประสพโชค นวพันธุ์พิพัฒน์, 2540 : 2)

เมื่อนำการ์ตูนมาใช้สื่อความหมายเพื่อการรณรงค์ บริบทในการสื่อความหมายก็จะเปลี่ยนแปลงและแตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะเมื่อนำการ์ตูนมาใช้เพื่อการรณรงค์โรคเอดส์ เป็นที่น่าสังเกตว่าเพราะเหตุใด โดยส่วนใหญ่แล้วจึงใช้การ์ตูนเป็นสื่อในการให้ความรู้และการรณรงค์เกี่ยวกับโรคเอดส์และสุขภาพอนามัย และบุคคลทั่วไปเข้าใจในสิ่งที่การ์ตูนนำเสนอ ทั้งนี้เพราะ ... “มนุษย์มีความ

สามารถที่จะนำความหมาย หรือความคิดที่เป็นตัวแทนสรรพสิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์รู้จักนั้น มาถ่ายทอดเป็นระบบสัญลักษณ์หรือรหัสลับต่าง ๆ เพื่อที่จะใช้ระบบสัญลักษณ์หรือรหัสนัยเหล่านั้นเป็นการสื่อความหมายหรือความคิดตามที่ตนเองเข้าใจเพื่อให้คนอื่นเข้าใจตรงประเด็นเดียวกัน หรือให้บุคคลอื่นแสดงหรือกระทำตามเจตนาารมณ์ของตนที่ตั้งไว้” (สุรีย์ ศิริพัฒน์ 2531, 52)

เมื่อกล่าวถึงปัญหาของโรคเอดส์ โดยเบื้องต้นแล้ว โรคเอดส์ หรือ AIDS (Acquired Immune Deficiency Syndrome) เป็นกลุ่มอาการของโรคที่เกิดจากการติดเชื้อไวรัส HIV. ซึ่งจะเข้าไปทำลายเม็ดเลือดขาวแหล่งสร้างภูมิคุ้มกันโรค จนเป็นสาเหตุทำให้ร่างกายอ่อนแอ มีอาการเจ็บป่วยบ่อย ป่วยเป็นโรคเรื้อรัง ทำให้ติดเชื้อโรคชนิดฉวยโอกาส เช่น ปอดบวม วัณโรค หรือมะเร็งบางชนิดได้ง่ายกว่าคนปกติ อาการจะรุนแรงและในที่สุดก็จะเสียชีวิตลงอย่างรวดเร็ว (สถาบันวิจัยจุฬาภรณ์, 2532)

โรคเอดส์ถูกค้นพบครั้งแรกในทวีปแอฟริกา ก่อนที่จะมีการระบาดขึ้นในทวีปอเมริกา โดยสันนิษฐานว่า โรคเอดส์ในแอฟริกาอาจถูกนำมาสู่อเมริกา โดยคนแอฟริกาที่อพยพย้ายถิ่นฐานมาอยู่ในทวีปอเมริกา โดยเฉพาะอย่างยิ่งแอฟริกาตะวันตก หรือโดยทหารคิวบาที่กลับมาจากการรบในประเทศคองโก คนแอฟริกาหรือทหารคิวบาที่อาจเข้าไปรับจ้างขายบริการทางเพศบริเวณรัฐฟลอริดาของอเมริกา หรือเกย์ชาวอเมริกาอาจเข้าไปเที่ยวแอฟริกาตะวันตก เช่น ประเทศไฮติ จึงทำให้ระบาดในกลุ่มเกย์ก่อน ต่อมาจึงแพร่ไปถึงผู้เสพยาเสพติดโดยการฉีด

ส่วนโรคเอดส์ในทวีปยุโรปซึ่งเกิดหลังทวีปอเมริกา 1-2 ปีนั้น เชื่อว่ามาจากการอพยพของชาวแอฟริกา ซึ่งเคยเป็นเมืองขึ้นของประเทศในยุโรปตะวันตก หรืออาจเกิดจากการนำโรคกลับบ้านของนักการทูตที่ชอบสำส่อน หรือจากชาวอเมริกาที่ติดเชื้อแล้วเดินทางไปเที่ยวยุโรป การระบาดของโรคเอดส์ในประเทศออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ สันนิษฐานว่าแพร่ระบาดมาจากยุโรปตะวันตกและจากสหรัฐอเมริกา ส่วนโรคเอดส์ในทวีปอเมริกาได้สันนิษฐานว่าน่าจะมาจากประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นสำคัญ (ประพันธ์ ภาณุภาค, 2536 : 5-6)

ถึงแม้ว่าโรคเอดส์จะเป็นที่โรคร้ายแรงไม่มีทางรักษาให้หายขาดได้ แต่โรคเอดส์ก็เป็นโรคที่สามารถป้องกันได้ ดังเช่นในประเทศยูกันดา องค์การยูนิเซฟได้เริ่มมาตรการป้องกันโรคเอดส์ โดยให้ความรู้ผ่านระบบการศึกษาภาคบังคับทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา มีการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน โดยบรรจุเนื้อหาเรื่องสาเหตุและวิธีการป้องกันโรคเอดส์ลงในแบบเรียนโดยให้สอดคล้องและเหมาะสมกับวัยของเด็ก และได้แจกตำราดังกล่าวให้แก่ครูเพื่อนำไปอบรมและปลูกฝังนิสัยที่ถูกต้องของเด็ก ถึงแม้ว่าเด็กจะยังไม่อยู่ในวัยที่มีโอกาสเสี่ยงต่อการติดโรคเอดส์ก็ตาม แต่ทว่า

เมื่อเด็กเหล่านั้นเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ถึงวัยที่จะมีกิจกรรมทางเพศได้แล้ว พวกเขาจะรับรู้และสำนึกว่า ทำอย่างไรจึงจะสามารถป้องกันโรคเอดส์ไม่ให้เกิดขึ้นกับตนเองและคู่ความไปถึงคนที่ตนรัก (หมอนักข่าว, 2532) นอกจากนี้ในด้านการศึกษาเกี่ยวกับวิธีการป้องกันตนเองและในการแพร่เชื้อของโรคเอดส์ นั้น ควรจะมีการให้ข้อมูลรายละเอียดในโรงเรียนต่าง ๆ ก่อนที่เยาวชนจะถึงวัยที่มีอัตราเสี่ยงสูงต่อการมีเพศสัมพันธ์ หรือการใช้ยาเสพติดที่เกี่ยวข้องกับโรคเอดส์ นักเรียนจำเป็นที่จะต้องทราบเกี่ยวกับวิธีการที่จะป้องกันรักษาสุขภาพอนามัยของตนเอง ก่อนที่พวกเขาจะมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ โดยไม่รู้ตัว (Koop, 1986 อ้างถึงใน ประเทืองศรี, 2535 : 3) สุชาติ โสมประยูร (2525) ได้กล่าวถึงบทบาทของสถานศึกษาในการสอนสุขศึกษาไว้ว่า โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของชุมชน ดังนั้นในการที่โรงเรียนได้จัดสอนสุขศึกษาให้แก่เด็กซึ่งเป็นสมาชิกของชุมชนหรือสังคม จึงย่อมทำให้การสาธารณสุขหรือการส่งเสริมสุขภาพของชุมชน หรือสังคมนั้นสมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น

รัฐบาลไทยได้ตระหนักถึงพิษภัยอันร้ายแรงของโรคเอดส์มาโดยตลอด ดังนั้นกระทรวงสาธารณสุข จึงได้ออกประกาศให้โรคเอดส์เป็นโรคที่ต้องแจ้งความตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2528 เพื่อประโยชน์ในการค้นหาผู้ป่วยโรคเอดส์ และนอกจากนี้รัฐบาลยังได้กำหนดให้การรณรงค์ป้องกันและควบคุมโรคเอดส์ เป็นนโยบายระดับชาติที่เร่งด่วนและมีความสำคัญสูง จำเป็นต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและจริงจังทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยกำหนดให้เร่งรัดควบคุมโรคติดต่อโดยเฉพาะโรคเอดส์ให้ได้ผล และร่วมมือกับภาคเอกชน และองค์กรสาธารณประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนให้ตระหนักถึงภัยของโรคเอดส์ และเกิดจิตสำนึกว่าเป็นหน้าที่ของคนไทยทุก ๆ คนที่จะต้องร่วมมือป้องกันและแก้ไขปัญหาดังนั้นในปี พ.ศ. 2534 รัฐบาลจึงได้จัดตั้งคณะกรรมการป้องกันและควบคุมโรคเอดส์แห่งชาติขึ้น โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และมีมติเห็นชอบให้มีการจัดตั้งสำนักงานประสานนโยบายและแผนงานโรคเอดส์ขึ้น สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นองค์กรนโยบายระดับชาติ และในปี พ.ศ. 2535 สำนักคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานประสานนโยบายและแผนงานโรคเอดส์ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ได้จัดทำแผนป้องกันและควบคุมโรคเอดส์แห่งชาติ (พ.ศ. 2535-2539) ภายใตกรอบของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 เพื่อให้ทุกหน่วยงานได้ดำเนินการป้องกันและควบคุมโรคเอดส์ไปในทิศทางเดียวกันและประสานสอดคล้องกัน ตลอดจนร่วมมือมีบทบาทในการรณรงค์ป้องกันและควบคุมโรคเอดส์อย่างจริงจัง ซึ่งแผนป้องกันและควบคุมโรคเอดส์แห่งชาติฉบับนี้ ได้ผ่านการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2535 (แผนป้องกันและควบคุมโรคเอดส์แห่งชาติ (พ.ศ. 2535-2539), สำนักนายกรัฐมนตรีคาน่า)

แผนป้องกันและควบคุมโรคเอดส์แห่งชาติ (2535-2539) มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการป้องกันพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคเอดส์ และควบคุมการระบาดของโรคเอดส์ในการรักษาพยาบาล

รวมทั้งการสร้างความเข้าใจและช่วยเหลือผู้ติดเชื้อเอชไอวีอยู่ร่วมกันในสังคมได้ตามปกติ และมีการระดมทรัพยากรบุคลากรในทุกส่วนราชการ และภาคเอกชนสาธารณสุขประโยชน์รวมทั้งหน่วยงานจากต่างประเทศ มาผนึกกำลังร่วมกันป้องกันและควบคุมโรคเอดส์ ซึ่งแผนป้องกันและควบคุมโรคเอดส์แห่งชาตินี้ ได้มีการกำหนดแผนงานหลักได้ 4 แผนงาน คือ

1. แผนงานประชาสัมพันธ์ให้ความรู้และสร้างความเข้าใจ

แผนงานนี้ประกอบด้วยแนวทาง/มาตรการต่าง ๆ ในการให้ความรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับโรคเอดส์อย่างถูกต้องทั้งในวิธีการป้องกันโรคเอดส์ การไม่รังเกียจผู้ติดเชื้อ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมค่านิยมและเจตคติที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนให้ความรู้ความรับผิดชอบส่วนบุคคลและสิทธิมนุษยชน

2. แผนงานบำบัดรักษาและฟื้นฟู

แผนงานนี้ประกอบด้วยแนวทาง/มาตรการในการให้บริการตรวจบำบัดรักษา และฟื้นฟูอย่างเหมาะสมและต่อเนื่องโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ รวมทั้งการสนับสนุนและเตรียมครอบครัว ตลอดจนชุมชนและภาคเอกชน ในการดูแลผู้ติดเชื้อและผู้ป่วย

3. แผนงานคุ้มครองสิทธิของประชาชนและให้ความช่วยเหลือทางสังคม

แผนงานนี้ประกอบด้วยแนวทาง/มาตรการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนได้รับการคุ้มครองสิทธิไม่ว่าจะติดเชื้อเอชไอวีหรือไม่ และให้ผู้ป่วยและครอบครัวได้รับความช่วยเหลือทางสังคมที่เหมาะสม

4. แผนงานศึกษาวิจัยและประเมินผล

แผนงานนี้ประกอบด้วยแนวทาง/มาตรการในการสนับสนุนการศึกษาวิจัย เพื่อหา กลวิธีในการแก้ปัญหา รวมทั้งเร่งรัดการติดตามผลการดำเนินงานทุก ๆ ด้าน และมีการประเมินผลความสำเร็จของโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากแผนการดำเนินงานดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่า การสื่อสาร เข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมากในแผนการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ความรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับโรคเอดส์ ทั้งนี้เพราะในการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ทุก ๆ ด้าน เป็นที่ยอมรับกันดีว่าการสื่อสารมีบทบาทสำคัญที่ทำให้งานบรรลุผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ดังนั้นในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทางด้านสาธารณสุข โดยเฉพาะในด้านที่เกี่ยวข้องกับโรคเอดส์ จึงได้ใช้การสื่อสารเป็นเครื่องมือเพื่อส่งเสริมกิจกรรมทุกประเภท ที่จะทำให้

ประชาชนปลอดภัยจากเชื้อไวรัสเอชไอวี การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจะมีบทบาทสำคัญต่อการถ่ายทอดนวัตกรรมด้านสาธารณสุขไปยังกลุ่มประชาชนเป้าหมาย โดยมีวัตถุประสงค์ให้กลุ่มประชาชนเป้าหมายมีความรู้และทัศนคติที่ถูกต้อง ตลอดจนมีพฤติกรรมที่ยอมรับนวัตกรรมดังกล่าวไปปฏิบัติ

ในการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ จำเป็นต้องอาศัย “สื่อ” เป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงระหว่างผู้ส่งสารกับกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะกลุ่มประชาชนเป้าหมายหลัก ซึ่งจะต้องมีการวางแผนใช้สื่ออย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สื่อสามารถเข้าถึงประชาชนเป้าหมาย และประชาชนมีความสามารถที่จะรับข่าวสารข้อมูลจากสื่อเหล่านั้นได้ สื่อที่จะเป็นตัวกลางในการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับโรคเอดส์ไปสู่ประชาชนเป้าหมายมีมากมายหลายรูปแบบ อาทิ สื่อมวลชน สื่อบุคคล และ สื่อเฉพาะกิจ

สื่อมวลชน ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และภาพยนตร์

สื่อบุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) แพทย์ พยาบาล และผู้เชี่ยวชาญ ฯลฯ

สื่อเฉพาะกิจ ได้แก่ โปสเตอร์ การ์ตูน วีดีโอ เทปเสียง แผ่นพับ จุลสาร หนังสือคู่มือ รวมถึงหน่วยงานพัฒนาเคลื่อนที่ ที่เข้าไปให้ความรู้แก่ประชาชน

โดยได้แบ่งระยะของการเผยแพร่สื่อ เพื่อการรณรงค์โรคเอดส์ ออกได้เป็น 3 ระยะ คือ

1. ระยะการให้ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์แก่ประชาชน
2. ระยะการรณรงค์เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ในสังคม
3. ระยะให้ความสนใจ ดูแลผู้ติดเชื้อและผู้ป่วย

“หนังสือการ์ตูน” และ “จุลสาร” เป็นสื่อเฉพาะกิจและสื่อประชาสัมพันธ์อีกรูปแบบหนึ่งที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างกว้างขวางและครอบคลุมแทบทุกกลุ่ม ด้วยคุณสมบัตินี้เอง จึงทำให้สื่อทั้ง 2 ชนิดนี้ เหมาะสำหรับการทำหน้าที่ในการให้ความรู้และช่วยสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง ในเรื่องที่เป็นปัญหาต่อสังคมส่วนรวมอย่างเช่น ปัญหาโรคเอดส์ และด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้มีหน่วยงานทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชนหลายแห่ง ผลิตหนังสือการ์ตูนและสื่อแผ่นพับ โบรชัวร์ หรือจุลสารขึ้น เพื่อช่วยส่งเสริมการเผยแพร่ความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับโรคเอดส์ เช่น กองโรคเอดส์ กรมควบคุมโรคติดต่อ กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานประสานนโยบายและแผนงานโรคเอดส์แห่งชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ตลอดจนหน่วยงานภาคเอกชนและกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนต่าง ๆ เช่น กลุ่มเอ็นจีโอ (Non-Governmental Organizations : NGOs)

การนำการ์ตูนมาใช้สื่อความหมายเพื่อการรณรงค์ด้านสุขภาพและโรคเอดส์นั้น จะช่วยลดตีความความรุนแรงของภาพถ่ายที่น่าเสนาภาพเหมือนจริงที่หวาดเสียวและน่ากลัวลงได้ นอกจากนี้ยังให้ความรู้สึกน่าสนใจลบภาพการมองโรคภัยไข้เจ็บในด้านลบ ประหนึ่งว่าใคร ๆ ก็เรียนรู้กันได้ ไม่จำเป็นต้องเป็นเฉพาะหมอหรือคนไข้เสมอไป คนทั่ว ๆ ไปก็สามารถที่จะได้รับความรู้และข้อมูลข่าวสารจากภาพการ์ตูนได้เช่นกัน

เมื่อกล่าวถึงการรณรงค์โรคเอดส์ ที่เป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การรณรงค์เพื่อที่จะนำเสนอออกผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ มีจำนวนน้อยมาก เช่น ถ้านำเสนอออกทางสื่อโทรทัศน์ก็จะจบลงในเวลาอันสั้น ส่วนทางสื่อวิทยุก็ถูกจำกัดด้วยเงื่อนไขของเวลาเช่นกัน การนำเสนอโดยใช้แผ่นพับ หรือจุลสารจึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะนำเสนอรายละเอียดต่าง ๆ ได้อย่างครบถ้วน

และที่มีอาจมองข้าม คือ ด้วยเหตุผลทางวัฒนธรรมบางประการของสังคมไทย ในการนำเสนอเกี่ยวกับเรื่องทางเพศ ในที่นี้คือการรณรงค์เกี่ยวกับโรคที่ติดต่อทางเพศ ยังคงเป็นสิ่งต้องห้าม การที่จะใช้สื่อต่าง ๆ อย่างเปิดเผยจึงถูกจำกัดด้วยบริบทพื้นฐานดังกล่าว สื่อแผ่นพับ หรือจุลสารเพื่อเผยแพร่ในแนวทางของสื่อเฉพาะกิจ โดยใช้การ์ตูนเป็นสื่อ เพื่อส่งสารไปยังกลุ่มเป้าหมายที่เป็น กลุ่มเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์

ดังนั้น การที่ผู้วิจัยเลือกศึกษากระบวนการใช้การ์ตูนสื่อความหมายเพื่อการรณรงค์โรคเอดส์ ส่วนหนึ่งต้องการทราบว่า ในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมไทยที่ยังไม่ยอมรับการนำเสนอเรื่องทางเพศ โดยนำการ์ตูนมาใช้ในการสื่อสารเพื่อการรณรงค์ มีวิธีการสร้างและสื่อความหมายเป็นอย่างไร นอกจากนี้ยังต้องการใช้การ์ตูนเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ในประเทศไทย ว่าเป็นอย่างไร?

ปัญหาคำวิจัย

1. วิธีการสร้างและสื่อความหมายโดยใช้การ์ตูนเพื่อการรณรงค์โรคเอดส์ ในบริบทของสังคมและวัฒนธรรมไทย เป็นอย่างไร?
2. การใช้การ์ตูนเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ในประเทศไทย เป็นอย่างไร?

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ให้ทราบถึงวิธีการสร้างและสื่อความหมาย โดยใช้การ์ตูนเพื่อการรณรงค์โรคเอดส์ในบริบทของสังคมและวัฒนธรรมไทย
2. เพื่อศึกษาการนำสื่อการ์ตูนมาใช้เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ในประเทศไทย

ข้อสันนิษฐานการวิจัย

1. การสื่อความหมายโดยใช้การ์ตูนเพื่อการรณรงค์โรคเอดส์ ถูกนำมาใช้เพื่อหลีกเลี่ยงการยังไม่ยอมรับเกี่ยวกับเรื่องทางเพศ ความปรารถนาทางสังคมและวัฒนธรรมไทย
2. การใช้การ์ตูนเพื่อการรณรงค์โรคเอดส์ ง่ายต่อการเข้าใจในการเข้าถึงกลุ่มเสี่ยงและสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการเข้าใจความหมายทางวัฒนธรรมร่วมกันได้

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะศึกษาวิเคราะห์ เฉพาะสื่อที่เป็นแผ่นพับ และจุดสารที่นำเสนอโดยใช้การ์ตูน เพื่อรณรงค์โรคเอดส์ ของโครงการกรุงเทพฯ ฮูเอดส์ ซึ่งประกอบด้วยหน่วยงาน

- องค์การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการสาธารณสุข (PATH)
- โครงการเข้าถึงเอดส์ (ACCESS)
- ศูนย์บริการข้อมูลและฝึกอบรมแรงงาน (คลิสท์-CLIST)
- สมาคมทำหมันและพัฒนาคุณภาพชีวิตแห่งประเทศไทย (ทีเอวีเอส-TAVS)
- มูลนิธิเพื่อการพัฒนาชุมชนเมือง (ยูดีเอฟ-UDF)
- สำนักนายกรัฐมนตรีและกระทรวงสาธารณสุข

โดยโครงการทั้งหมดได้รับการสนับสนุนจาก AIDSCAP/USAID

ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลเฉพาะปี พ.ศ. 2535-2539 สาเหตุที่เลือกช่วงเวลานี้เพราะในปี 2535 คณะรัฐบาลได้ตระหนักถึงพิษภัยของโรคเอดส์ จึงได้ตั้งสำนักงานประสานนโยบายและแผนงานโรคเอดส์ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ได้จัดทำแผนป้องกันและควบคุมโรคเอดส์แห่งชาติ (พ.ศ. 2535-2539) ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 ซึ่งได้ผลิตสื่อโรคเอดส์ขึ้นอย่างจริงจัง และสื่อการ์ตูนก็เป็นสื่อหนึ่งที่ถูกนำมาใช้ในขณะนี้

ข้อตกลงเบื้องต้น

การ์ตูนที่ใช้เพื่อการรณรงค์โรคเอดส์ เป็นการตูนที่ให้ความรู้ และโน้มน้าวใจให้คล้อยตาม การ์ตูนเพื่อการรณรงค์โรคเอดส์ จึงเป็นการสื่อสารที่มีคุณค่าในตัวเอง และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มเสี่ยงได้และง่ายต่อความเข้าใจ

นิยามศัพท์

การ์ตูน	หมายถึง	ภาพใช่ ๆ เอ้ ๆ ภาพไม่เหมือนจริง จะเป็นคน สัตว์ หรือสิ่งของ อะไรที่วิกฤติกาลผิดไปจากธรรมดา (สุตริก จรรยาวงศ์, 2532 : 9) โดยใช้การเล่าเรื่องด้วยภาพและถ้อยความประกอบกัน หรือใช้ภาพเพียงอย่างเดียวเป็นการสื่อสารที่รวดเร็ว มีชีวิตชีวา และเต็มไปด้วยสีสันของอารมณ์ (ประสพโชค นวพันธุ์พิพัฒน์, 2540 : 10)
การสื่อความหมาย	หมายถึง	การที่เราเห็นตัวอักษร หรือรูปภาพ ซึ่งถูกประกอบสร้าง แล้วสามารถตีความหมายหรือให้ความหมายกับสิ่งที่เราเห็นนั้นได้ ทั้งความหมายตรงและความหมายแฝง
การรณรงค์	หมายถึง	การใช้ข้อมูลข่าวสารความรู้ (To inform) โน้มน้าวใจให้คล้อยตาม (To persuade) อันนำไปสู่การระดมให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม (To mobilize) เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการกระทำปรากฏให้เห็นที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อหรือพฤติกรรมของประชาชนกลุ่มเป้าหมาย
โรคเอดส์	หมายถึง	กลุ่มอาการต่าง ๆ ที่มีสาเหตุมาจากภูมิคุ้มกันของร่างกายเสื่อมลงมาก เนื่องจากเชื้อไวรัสเอดส์ทำลายเม็ดเลือดขาวที่เป็นภูมิคุ้มกัน จนเชื้อโรคต่าง ๆ เข้าสู่ร่างกายได้โดยง่าย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อนำผลการวิจัย มาเป็นแนวทางในการนำการ์ตูนมาใช้ในการรณรงค์ด้านอื่น ๆ เช่น เพื่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม การรักษาความสะอาด ฯลฯ ให้เกิดความสำเร็จสูงสุด
2. เพื่อเข้าถึงกระบวนการใช้การ์ตูนในการสื่อความหมายเพื่อการรณรงค์โรคเอดส์
3. เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญในระดับเนื้อความ และขั้นตอนการสร้างความหมายและได้รับความเข้าใจในรหัสของการ์ตูนที่เป็นสากล